

Asia: VN/14098/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleisiä näkökohtia

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT (jäljempänä KT) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

KT ottaa lausunnossaan kantaa vain Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muutosehdotuksiin:

- Yksityisen palveluntuottajan alihankintaan liittyvän säätelyn sote-järjestämislaki 17 §:n ja 17 a §:n muutoksiin.
- Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon seurannasta ja arviointivelvollisuudesta säädetyn sote-järjestämislain 29 §:n muutoksiin. Ehdotuksessa esitetään, että seurannassa otettaisiin huomioon myös henkilöstöressurssien käyttö.

Yleisesti ottaen KT pitää tärkeänä, että alihankintamahdollisuuksien laajetessa palveluntuottajan valvontavastuu tuodaan korostetusti esiin.

KT pitää myös tärkeänä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstötietojen seurannan kehittämistä. Kansallisesti vertailukelpoiset tiedot auttaisivat hyvinvointialueita kehittämään toimintaansa. Tiedolla johtamisen edistäminen parantaa hyvinvointialueiden mahdollisuuksia tehdä kestäviä päätöksiä.

KT pitää tärkeänä, että mittareiden määrä on rajattu ja seurattavat indikaattorit ovat yhdenmukaisia. Seurantamittareiden tulisi ensisijaisesti perustua jo olemassa oleviin, kansallisesti kerättäviin ja raportoitaviin mittareihin tai niiden tarkennuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki, Yksityisen palveluntuottajan alihankinta ja alihankinnan ketjutus, 17 § ja 17 a §

Ehdotetussa 17 § koskevassa muutoksessa alihankintaa ei sidottaisi täydentävään toimintaan tai prosenttirajoihin, vaan edellytettäisiin, että alihankinta koskisi vain osaa ostopalvelusopimuksen mukaisista velvoitteista. Lisäksi ostopalveluntuottajalla tulisi olla riittävästi omaa osaamista ja henkilöstöä sekä muut riittävät toimintaedellytykset ja sen tulisi kyetä ohjaamaan ja valvomaan alihankintatoimintaa kuten omaa tuotantoansa. Säännöksessä korostettaisiin palveluntuottajan tosiasiallista kykyä ja mahdollisuutta ohjata ja valvoa toimintaa sen sijaan, että alihankintaa rajattaisiin prosenttiosuuksilla.

Lisäksi sote-järjestämislakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös (17 a §) yksityisen palveluntuottajan alihankinnan ketjutuksesta. Tässä ehdotuksen mukaisesti ostopalveluntuottajan alihankkija voisi hankkia palveluja alihankintana tilapäisesti sairauden tai vanhempainvapaan tai muun vastaavan syyn perusteella. Muulla vastaavalla syyllä tarkoitettaisiin muun muassa väliaikaista lomaa ja lyhytaikaista hoitovapaata. Lyhytaikaisella tarkoitettaisiin lähtökohtaisesti enintään 6 kuukauden aikaa. Aika voisi kuitenkin olla pidempi esimerkiksi lakisääteisestä oikeudesta tai velvollisuudesta johtuvasta syystä.

KT pitää tärkeänä, että alihankintamahdollisuuksien laajentuessa palveluntuottajan valvontavastuu tuodaan korostetusti esiin ja, että alihankinnan edelleen ketjutus ei muuta palveluntuottajan kokonaisvastuuta ostopalvelusta. Hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä palvelu- ja ammattihenkilölainsäädännön edellyttämällä tavalla. Hyvinvointialueen on oltava tietoinen ostopalvelusopimuksia solmiessaan palveluntuottajan arviosta missä määrin hankittavia ostopalveluja tuotettaisiin alihankintana, ja miten palveluntuottaja itse varmistaa ja valvoo alihankintana hankkimansa henkilöstön osaamiselle ja palvelutoiminnalle ostopalvelusopimuksessa asetettujen vaatimusten täyttymisen. Alihankintojen volyymivaihteluilla voi olla laajemminkin vaikutuksia hyvinvointialueen oman toiminnan, ammattihenkilöiden riittävyyden ja henkilöstötarpeiden ennakoinnin näkökulmasta.

KT esittää, että esitykseen täsmennettäisiin yksityisen palveluntuottajan velvollisuutta esittää hyvinvointialueelle arvio tarvittavan alihankinnan määrästä sekä siitä, miten yksityinen palveluntuottaja ja alihankkija olisivat sopineet valvonnasta ja alihankkijan ohjauksesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki, Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta ja arviointi, 29 §

KT kannattaa ehdotusta henkilöstöresurssien seurannan mukaan ottamisesta seuraavin reunaehdoin:

- on varmistettava indikaattoreiden yhteismitallisuus.
- indikaattoreiden määrän tulee olla rajattu ja sisällön tarkoin harkittu.

- seurantamittareiden tulee perustua jo olemassa oleviin, kansallisesti kerättäviin ja raportoitaviin mittareihin tai niiden tarkennuksiin. Olemassa olevaa tietoa tulisi hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti.

KT kannattaa ehdotuksen mainintaa, että asetuksessa ei ole tarkoitus säätää erikseen jokaisesta indikaattorista. KT ei kannata varauksetta esityksen ehdotusta, että ”kerättävän tiedon on tarkoitus perustua Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimiin määrittelyihin”. Seurantamittareiden tulisi ensisijaisesti perustua jo olemassa oleviin, kansallisesti kerättäviin ja raportoitaviin mittareihin tai niiden tarkennuksiin. Indikaattoreiden määrän tulee olla rajattu ja sisällön tarkoin harkittu.

KT pitää tärkeänä, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tekee yhteistyötä KT:n kanssa henkilöstötunnuslukujen osalta, jotka ovat KT:n henkilöstökertomussuosituksessa jo määritelty ja joiden yksityiskohtaisia laskentatapoja KT parhaillaan tarkentaa yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa. KT katsoo, että yhdenmukaiset mittarit on mahdollista laatia KT:n henkilöstökertomussuosituksen viidestä tunnusluvusta (henkilötyövuosi, henkilöstön ikärakenne, vakinaisen henkilöstön vaihtuvuus, sairauspoissaolot, henkilöstön osaamisen kehittäminen / koulutuspäivät). Mittarit soveltuvat vuositason tarkasteluun. Jatkuvan, kuukausittaisen seurannan mittarit vaihtelevat alueittain ja perustuvat alueiden omiin johtamistarpeisiin.

KT pitää tärkeänä, että seurattavien indikaattoreiden ja mittareiden tulisi olla yhdenmukaisia hyvinvointialueiden välillä, jotta tietoa on mielekästä käyttää seurannan, valvonnan ja päätöksenteon tukena.

Henkilöstön vajetta seurataan kansallisella tasolla jo monilla kyselyillä. Päällekkäistä tietojen keräämistä ja alueiden päällekkäistä raportointia tulee välttää.

Alueet seuraavat säännöllisesti henkilöstöresurssin käyttöä, vaikka sitä ei ole velvoitetu. Henkilöstötunnusluvut ovat keskeisiä välineitä toiminnan ja talouden johtamisessa. Hyvinvointialueet päättävät omista johtamisprosesseistaan ja niitä prosesseja ei tule kansallisesti ohjata. Johtamisen tueksi tarvitaan kuitenkin vertailtavaa tietoa.

KT katsoo, ettei ole mahdollista tällä hetkellä laatia yhdenmukaista, vertailtavaa tunnuslukua esityksessä mainitusta työkyky ammattialoitain- indikaattorista. Tämä edellyttäisi ensinnäkin hyvin usean mittarin yhdistämistä. Lisäksi on tunnistettu haaste, että hyvinvointialueet käyttävät toisistaan poikkeavia ammattiryhmäluokitteluja. Hyvinvointialueet ovat itse luoneet omia ammattiryhmäluokitteluja, jotka perustuvat alueen omiin ammattinimikkeisiin. Käytännössä samaa työtä tehdään erilaisilla nimikkeillä ja sama nimike on käytössä hyvin erilaisissa tehtävissä eri alueilla. Näin ollen ammattiryhmä-kohtainen tarkastelu ei tällä hetkellä tuota kaikkien ammattiryhmien osalta luotettavaa vertailutietoa. Ammattiryhmien mahdollinen yhdenmukaistaminen lyhyellä aikavälillä on iso kustannus hyötyyn nähden. Sen olisi tapahduttava portaittain samaa tahtia, kun alueet uudistavat tietojärjestelmiään.

Mittareiden ja indikaattoreiden yhdenmukaistaminen voi vaatia tietojärjestelmämuutoksia. Seuranta- ja arviointivelvollisuudelle tulee olla siirtymäaika.

KT kannattaa ehdotusta pykälän 1 momentin muuttamista siten, että HUS-yhtymälle lisätään velvoite tuottaa vähimmäistiedot eritellen Uudenmaan hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin osalta. Uudenmaan alue on henkilöstömäärältään ja asukasmäärältään merkittävä.

KT korostaa, että henkilöstöä koskevan vähimmäistiedon käyttö ohjauksen, seurannan, arvioinnin ja valvonnan välineenä edellyttää tarkkaa tietämystä indikaattoreiden sisällöstä ja niiden tosiasiallisen vertailtavuuden mahdollisuuksista.

Näsänen Jaana
Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT